

Izraelben jártunk

Mára elvonultak azok a felhők, amelyek a magyar-izraeli kapcsolatokat egykoron jellemezték. Dinamikusan bővül a gazdasági együttműködés, politikai viszonyaink rendezettek, különös izgalmat ígért tehát az az utazás, amely szakmai bepillantást kínált az izraeli büntetés-végrehajtás munkájába. Érdeklődésünket növelte, hogy izraeli kollégáink Arie Bibi főigazgató vezetésével májusban hazánkban jártak, bőséges tapasztalatot szereztek gondjainkról, tennivalóinkról. Nem csoda hát, hogy várakozással néztünk tapasztalatcsere-látogatásunk elé, hiszen tudtuk, nemcsak páratlan gazdagságú történelmi emlékek földjére lépünk, hanem egy eddig kevésbé ismert szakmai terület is megnyílik előttünk.

Hatfős büntetés-végrehajtási delegációnk november 6 és 13. között tartózkodott Izraelben. Meglehetősen zsúfolt program keretében tanulmányoztuk az ottani intézményrendszer működését, differenciáltságát, az elítéltek kezelését (különös tekintettel a kábítószér-élvezőkkel kapcsolatos eljárásokra). Benyomást szereztünk az elítéltek foglalkoztatásáról, az állami költségvetés szerepéről az intézményrendszer korszerűsítésében, megismertük a különösen veszélyes fogvatartottakkal összefüggő eljárásokat.

Tel Avivban, a Lod és Raurla között fekvő Ayalon börtön mellett található az izraeli bv. főparancsnoksága. Régi ismerősként, legközelebbi munkatársai társaságában, itt fogadott minket Arie Bibi tábornok. Tárgyalást folytattunk az általános helyettessel is, majd megismerkedtünk a számítógépes központtal, amely úgy működik, hogy közben párhuzamosan dolgoznak az új rendszer kiépítésén. Még ezen a napon találkoztunk az országos parancsnokság és a körzetek vezetőivel.

A központi körzetekhez tartozik a fegyház fokozatú Nitzan letöltőház, ahol férfiak élnek éppúgy, mint a fogház fokozatú Maasiyahu intézetben. Összehasonlításként megnéztük a nőket fogva tartó Neveh Tirza-i börtönt, az Ayalon börtön központi ügyeletét, a központi kórházat és az egyik legnagyobb, előzetes letartóztatást foganatosító intézetet.

Az északi körzetben található a shatai börtön, ahol terroristákat is fogva tartanak. Járunk Tzalmanban, a most épülő intézetben, amelynek átlagos befogadóképessége 820 fő lesz, de szükség esetén 960 személy elhelyezésére is alkalmas. Az építkezés bekerülési költsége hozzávetőlegesen 40 millió dollár.

Majdnem egy teljes napot töltöttünk a Tel Aviv melletti Hasharon börtönben, ahol gőzerővel folyt az objektum korszerűsítése, felújítása. Érdekességként említem, hogy ez Izrael legnagyobb, a kábítószerekek kezelését, rehabilitációját ellátó intézete. Nemcsak itt, hanem utunk során mindenütt vissza-visszatérő figyelmetetésnek szánták az izraeli

kollégák a megfontolásra méltó, elgondolkodtató szavakat: „Meglátjátok, a magyar büntetés-végrehajtásnak sem a terroristák elhelyezése lesz a legnagyobb gondja, talán már a közeli jövőben sem, hanem a drog...”

Izraelben sincs másként, mint nálunk. Az ottani büntetés-végrehajtás célkitűzései és feladatai éppúgy arra irányulnak, hogy a bíróságok által kiszabott büntetést a jogszabályoknak megfelelően végrehajtsák, az eltérő szabadságvesztési feltételek szerint. Kiemelt szerepet kap a fogvatartottak őrzése és sokoldalú kezelése. (Kezelésen nemcsak oktatást, képzést, külső-belső foglalkoztatást értenek, hanem az ellátáson túl egészségügyi, pszichikai stb. kezelést is.) Természetesen simul e törekvésekbe harmadik célként az elítéltek szabadulás utáni társadalmi beilleszkedésének megkönnyítése. A fogvatartottak elhelyezését, társadalomtól való elkülönítését differenciáltan, veszélyességük figyelembevételével határozzák meg. Náluk is működik a felszín alatt kialakított különleges biztonságú körletrészt. E körletre hasonló szempontok alapján kerülnek az elítéltek, mint ahogy azt mi is tervezzük.

Izraelben a területi elv szerint három (északi, déli, központi) körzeti parancsnokság van. Az intézetek ezeken keresztül kapcsolódnak az országos parancsnokszághoz, amit közvetlenül a rendőr-minisztérium irányít. Az országban 22 bv. intézet van. A közelmúltban a Gázai övezetben egy intézetet (az autonómia- megállapodás jegyében) átadtak a palesztinoknak. Jelenleg két új intézet épül, több, régi épületegyüttesből álló börtönt pedig felújítanak, korszerűsítének. Az évezred végéig – terveik szerint – további hat börtönt építenek. (A terveket az az amerikai cég készíti, amelynek közreműködésével rendeztük a pilisszentkereszti börtönépítészeti konferenciát.) Napjainkban Izrael börtöneiben tízezer embert tartanak fogva. Közülük négyezer terrorista, hatezer pedig köztörvényes. Ez a különös arány jól tükrözi azt a mérhetetlen feszültséget, amely az elmúlt évtizedekben az újra fellángoló arab-izraeli konfliktusokban felgyülemlett. Nem véletlen, hogy a nemrégiben megindult békefolyamat, a kialakulóban lévő palesztin autonómia – várhatóan – új arányokat alakít majd ki, és e tendenciában fokozott szerep hárul a palesztin rendőrségre (s feltehetően a palesztinoknak átengedett börtönre). Az izraeli kollégáknak is fejtörést okoz, hogy börtöneik zsúfoltak és (hiába a folyamatos felújítás) sok helyütt korszerűtlenek. A fogvatartottakkal kapcsolatos néhány jellemző adatot a mellékletben közölt diagramokkal szeretném érzékeltetni.*

A személyzet létszáma 3500. Erkölcsi-anyagi megbecsülésük jó, jövedelmi viszonyaik szintén. A fizetésen túl *ingyenes utazási kedvezményt* kapnak a tömegközlekedési eszközökre, üdüléshez (két részletben) havi fizetésüknek megfelelő összeget vehetnek igénybe. *Jóformán ingyen* (0,20 shekelért) *napi háromszori étkezés jár.* (3 shekel=1 dollár.) Különös, de így van, a személyzet konyháin fogvatartottak dolgoznak, az ételt is ők szolgálják fel.

A fogvatartottak *befogadása* két lépcsőben történik. A befogadási eljárás időtartama 15-30 nap. Első fázisa a megfigyelés és a felmérés, a második szakaszban egyénre szabott körülmények közé helyezik a fogvatartottat, és meghatározzák a megfelelő kezelési eljárást (oktatás, foglalkoztatás stb.). Az elítéltek hat százaléka részt vesz valamilyen képzésben.

Befogadáskor *mindenki HIV-szűrésen* esik át. A megfelelő fokozatba helyezést Izraelben nem a bíróság írja elő, ez a büntetés-végrehajtás feladata. Nem véletlen ezért, hogy a befogadási eljárás sok apró részletre is kiterjed. E munkában jelentős szerepet kap – a helyi adottságokból adódóan – a hírszerző elhárító részleg.

* A tájékoztató adatok a 75-76. oldalon találhatóak.

Izraelben – már utaltam rá – *rendkívül magas* a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények száma. A fogva tartáskor ez nagy gondot okoz, hiszen kimutathatóan a börtönpopuláció mintegy 65 százaléka valamilyen mértékben kábítószerfüggő, közülük mintegy 25 százalék kemény drogot fogyasztott. Az izraeli kollégák már tudják és másokkal is elfogadtatták (talán ezért volt a visszatérő figyelmeztetés), hogy e gond megoldásához sok-sok pénz kell. Nagy erőket és anyagi eszközöket mozgósítanak, komplex szűrő-felderítő és gyógyító rendszert dolgoztak ki. A drogosokat külön intézetben, külön részlegben helyezik el, állandó ellenőrzés mellett. A kezelési programjukat segítően nekünk is átadták, remélhetőleg szakembereink itthon majd hasznosítják az izraeli tapasztalatokat.

A mi gyakorlatunktól kissé eltérő a fogvatartottak mozgatása és az intézetek őrzési rendszere. *Az előállítási feladatokat a rendőrség végzi.* A büntetés- végrehajtás feladata az, hogy a fogvatartottat a három központi előzetesház valamelyikéből a tárgyalást megelőző éjszaka (speciálisan felkészített szállítócsoportjával) a bíróság székhelye szerinti rendőrségi fogdába vigye, ahonnan már a rendőrök szállítják a bíróságra. A visszaszállítás hasonló módon történik.

Az objektumok külső őrzését kis létszámmal, de nagy-nagy technikai felkészültséggel oldják meg. Egyaránt szerepe van a hagyományos módszereknek és a modern technikának. A bástyafalak mellett többszörös fedővédelemmel ellátott technikai rendszereket építettek ki. Néhány intézetben kutyát alkalmaznak.

A korábbi pneumatikus rácsokat olyasfajta biztonsági rácsokkal cserélték ki, mint amilyet a magyar büntetés-végrehajtás is kifejlesztett. Minden intézet körül állandó mozgásban lévő, gépkocsizó járőrök cirkálnak. Az intézetben kiképzett, meglehetősen nagy létszámú akcióscsoportok állnak készenlétben, akik központi riasztásra készenléti táskájukkal, ami többek között bilincset, gumibotot, védősisakot, mellényt, könnyfakasztó vegyszert tartalmaz, pillanatok alatt kívánatos helyszínre érkeznek. Speciális eszközt (nem kézbilincset) használnak, ha valakit kísérvél engednek el az intézetből, például temetésre.

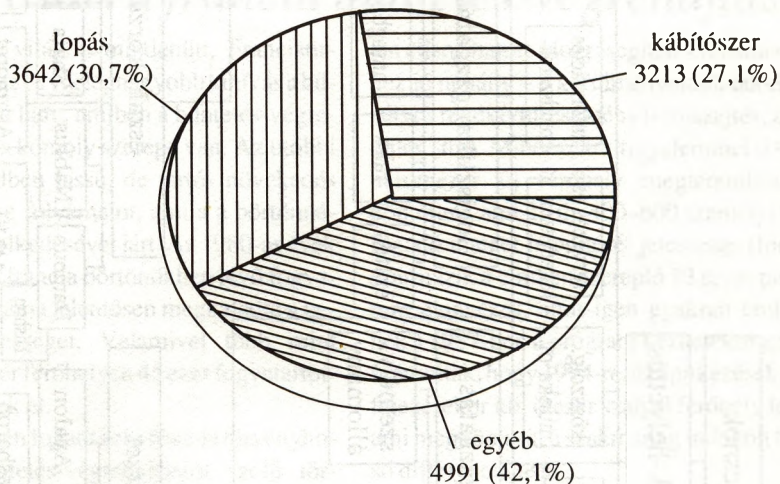
A foglalkoztatás Izraelben is nagy probléma. Mindössze a teljes létszám 24,6 százalékát (2460 személyt) tudtak foglalkoztatni 1993-ban termelő-ellátó munkakörben. Ezen belül 36,8 százalék dolgozott intézetfenntartásban, ellátásban, 54,5 százalék végzett termelőmunkát az intézetben, a többiek, közel 10 százalék, külső munkahelyen kaptak feladatot. A dolgozó elítéltek átlagkeresete megközelíti a kinti minimálbért, kb. 1500 shekelt. E pénzből 30 százalékot saját szükségleteikre fordíthatnak. A többi bankban kötelesek elhelyezni, szabadulásuk után megkapják. Tartási díjat nem fizetnek. Az oktatásban részt vevő elítéltek pénze megegyezik az intézetfenntartást végzők jövedelmével (napi 125 shekel).

Rövid beszámolóim friss benyomásokból áll. E vázlatos helyzetkép is mutatja talán, hogy legyenek bár speciális körülmények, eltérő történelmi-politikai situációk egy-egy országban, a szakmai ismeretek cseréje mindkét ország szakembereit gazdagítja. Jó néhány megfontolásra, hasznosításra érdemes megoldással találkoztunk, s mindezek végső kicsengése, személyes meggyőződése, hogy a kábítószeres problémára (hiszen még nem késő) nagyon-nagyon fel kell készülnünk.

Dr. Estók József

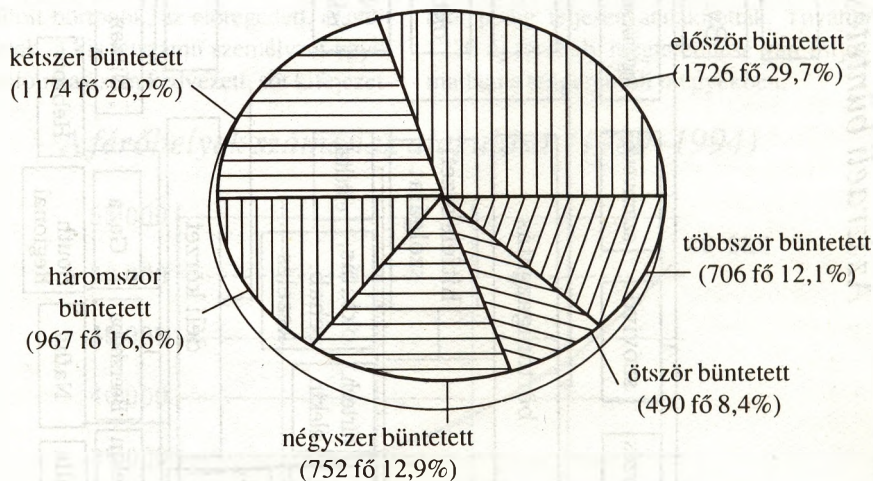


A bűncselekmények megoszlása Izraelben



Összesen: 11 846 bűncselekmény

A fogvatartottak megoszlása előélet szerint



Összesen: 5815 fő

